Vriendenbericht 37

Juli 2024

Stichting Vrienden van Brabantse Landgoederen

Hertog Janlezing 2024

Op 15 mei 2024 werd door de Stichting Vrienden van Brabantse Landgoederen de negende Hertog Jan lezing verzorgd. Op een regenachtige woensdagavond verzamelden meer dan vijfenzestig Vrienden van Brabantse Landgoederen en andere belangstellenden zich in de kapel van Landgoed Nieuwkerk in Goirle. Eric de Jamblinne de Meux, wiens familie eigenaar is van het landgoed, stelde deze ruimte hiervoor beschikbaar. Heel toepasselijk ligt het landgoed aan beide zijden van de Nederlands-Belgische grens, oftewel de Noord- en 'Zuid'-Brabantse grens.

Opening

De voorzitter van de Stichting, Sammy van Tuyll van Serooskerken, heette de aanwezigen van harte welkom en lichtte kort het doel van de Stichting toe: 'het vergroten van de cultuurhistorische waarde van landgoederen en historische buitenplaatsen in het Hertogdom Brabant'. Dit betreft het tegenwoordige Noord- en 'Zuid'-Brabant. Hierna stelde hij de spreker van de avond, Louis Tobback, voor. Deze Belgische politicus was partijvoorzitter van de Socialistische Partij, minister van Binnenlandse Zaken en van 1995 tot eind 2018 burgemeester van Leuven. Met zijn 86 jaar is hij nog steeds politiek actief als lid van de provincieraad van

Vlaams-Brabant. Hij heeft een grote belangstelling voor geschiedenis en betreurt het dat België en Nederland na 1830 staatkundig uit elkaar gingen.

Het Hertogdom Brabant: eenheid en scheiding

De heer Tobback vroeg zich af waar de naam ‘Brabant’ vandaan komt. De naam is gerelateerd aan "braec", wat "drassig land" betekent, en "bant", wat "gebied" betekent. In 1183 werd Brabant een hertogdom. Tobback benadrukte dat het hertogdom Brabant niet moet worden verward met wat we nu vaak Vlaanderen noemen: “Ik ben geen Vlaming, ik ben een Brabander. Vlaanderen is een ander landsdeel,” aldus Tobback.

In het middeleeuwse Brabant werd Diets gesproken, wat ook de bestuurstaal was. Zo werd het Charter van Kortenberg, de grondwet van Brabant uit 1312, in het Diets geschreven. Frans werd pas vanaf 1356 de bestuurstaal nadat graaf Lodewijk van Vlaanderen in Brabant de macht overnam. Vlaanderen stond onder invloed van de Fransen. Begin 15e eeuw verloor Brabant haar zelfstandigheid en werd onderdeel van het Bourgondische Rijk van de hertogen van Bourgondië, waarmee aan de dominante positie van het Diets definitief een einde kwam. Voor de Brabanders zelf brak een periode van voorspoed aan, met Brussel als centrum van het Bourgondische Rijk.

In deze tijd leefde de Nederlandse humanist en filosoof Desiderius Erasmus (1466-1536), bekend van het satirische werk ‘Lof der Zotheid’. Hij kende Brabant goed en bracht er veel tijd door. In ‘Lof der Zotheid’ heeft hij zijn genegenheid voor Brabanders vastgelegd. Hij schreef: ‘Er is geen ander volk dat in de dagelijkse omgang aardiger is dan de Brabanders’.

Aan de Brabantse eenheid kwam een einde tijdens de 80-jarige oorlog in 1585, toen het hertogdom in tweeën werd gesplitst. Een dramatische ontwikkeling, al kon het de gewone man waarschijnlijk weinig schelen; hij had er weinig mee te maken en was vooral druk bezig met overleven. Noord-Brabant, of zoals het toen genoemd werd, Staats-Brabant, werd als ‘Generaliteitsland’ een tweederangs provincie van de Republiek. In het zuiden bleef Brabant onder gezag van de Spaanse koning en later van de Oostenrijkse keizer, zodat het bekend kwam te staan als Keizer-Brabant. Net als in Nederland, waar de patriotten eind 18e eeuw de democratisering stimuleerden, gebeurde dat ook in Keizer-Brabant. Daar leidde het Manifest van het Brabantse Volk in 1789 tot de Brabantse Revolutie tegen het Oostenrijkse gezag van keizer Jozef II. Met moeite kon het Oostenrijkse bewind worden hersteld. Echter, net als de

Republiek werden de Oostenrijkse Nederlanden na 1794 door de Fransen bezet. In zekere zin werden de 'Lage Landen' nu weer verenigd in een groter Frans staatsverband. Voor Staat-Brabant was dit goed nieuws, omdat het vanaf toen een volwaardige provincie onder Frans gezag werd. Na de door keizer Napoleon verloren slag bij Waterloo in 1815 kwam ook een einde aan de Franse overheersing.
De overwinnaars kozen er tijdens het Congres van Wenen in 1815 voor om de Noordelijke- en Zuidelijke Nederlanden, dus ook Brabant, voor het eerst sinds 1585 weer onder één centraal gezag te laten komen. Koning Willem I van Oranje kreeg de opdracht de landsdelen met elkaar te verenigen om te voorkomen dat Frankrijk nog ooit haar gezag naar het noorden kon uitbreiden. De haven van Antwerpen mocht koste wat kost niet nogmaals in Franse handen komen.
Voor de inwoners zelf kwam het nieuwe koninkrijk uit de hemel vallen; het was voor hen totaal onverwacht en de verschillen tussen de landsdelen waren en bleven groot. Zuid-Nederland had drie miljoen inwoners, het noorden maar twee miljoen. Bovendien was het Zuiden economisch sterker dan het Noorden. Koning Willem I zag dat en investeerde in de 'Belgische' economie. Dat zette kwaad bloed in het noorden. De Hollanders wilden daarom, ook door geloofs- en taalverschillen, van de 'Belgen' af, al werd dat natuurlijk niet in het openbaar gezegd.
Ook in 'België' was er weerstand tegen de Hollanders. Dit 'Belgisch' patriotisme speelde vooral in de grote steden. De katholieken hier waren beducht voor het oprukkende protestantisme uit het noorden en de elite in het zuiden was bang voor de verdringing van de Franse taal door het Nederlands vanuit het noorden. Zo ontstond langzaam een bourgeois opstand van de bovenlaag van de 'Belgische' samenleving tegen de Hollanders.
Dit alles leidde tot de Belgische Revolutie op 25 augustus 1830, nadat er in Brussel rellen waren ontstaan rondom de opvoering van de opera 'La Muette de Portici'. In het stadhuis kwam een voorlopig regime bijeen. Het Belgische leger bestond in eerste instantie uit slechts 500 amateur-soldaten, tegenover 10.000 soldaten uit Nederland. Er werd gestreden tijdens de Tiendaagse Veldtocht in augustus 1831, in een poging van koning Willem I om de Belgische opstand definitief neer te slaan. De opzet van de koning slaagde, maar door de dreiging van Franse militaire steun aan de opstandelingen moest Willem inbinden. Als de Hollanders echt gemotiveerd waren geweest dan hadden zij het opstandelingenlegertje met gemak kunnen verslaan, aldus Tobback. Koning Willem I koos uiteindelijk eieren voor zijn geld in 1839 en erkende met tegenzin de onafhankelijkheid van België. Ook Noord- en Zuid-Brabant waren zo weer staatkundig gescheiden.
Belangrijk is om hierbij aan te tekenen dat het zeker niet zo was dat alle Belgen anti-Hollands waren. Integendeel, nog zeker tot aan 1845 waren de Orangisten, onder andere in Antwerpen, groot in aantal. Deze beweging bloeide echter langzaam dood. Het blijft tot vandaag jammer dat de eenwording van deze landen is mislukt aldus Tobback. Hij durft het aan om stellen dat als Nederland en België nog zouden zijn verenigd, de Duitsers het in 1914 niet hadden aangedurfd om België aan te vallen en Leuven plat te branden.

Brabant in deze tijd

En hoe staat Brabant er tegenwoordig voor? Het oude Hertogdom Brabant is in België opgesplitst in vier provincies: Antwerpen, Vlaams-Brabant, Waals-Brabant en het Gewest

Brussel. De provincies in België hebben, in tegenstelling tot die in Nederland zoals Noord-Brabant, niet veel meer te zeggen. Toch hebben Noord- en 'Zuid'Brabant als geheel op economisch gebied een grote toekomst in een zich verder verenigend Europa. Brabant ligt in het centrum van de oude 'IJzeren Rijn spoorlijn' die rond 1850 de haven van Antwerpen dwars door Brabant met het Ruhrgebied verbond. Deze economische as wordt alleen maar belangrijker. In Leuven bevindt zich het befaamde IMEC, een onafhankelijk onderzoekscentrum op het gebied van micro-elektronica, nanotechnologie en kunstmatige intelligentie, en in Eindhoven het ASML, dat wereldwijd machines aan chipproducenten levert. Bovendien werken de technische afdelingen van de universiteiten van Leuven, Eindhoven en Aken intensief met elkaar en met genoemde bedrijven samen.
Nostalgie naar een verenigd België en Nederland of zelfs een herenigd Brabant is niet meer aan de orde; het is meer folklore. Maar toch is het jammer dat de Lage Landen (België, Nederland en Luxemburg) na 1830 definitief gescheiden zijn. In die zin is de heer Tobback nog steeds een Orangist, een Brabantse Orangist dat wel, want een Vlaming voelt hij zich ook niet.

Afsluiting

Een enthousiast applaus volgde, waarna Sammy van Tuyll de heer Tobback hartelijk bedankte voor deze lezing. Deze ging van de Brabantse geschiedenis naar het heden en weer terug. Sammy van Tuyll bevestigde dat een hereniging van het Hertogdom er niet meer in zit, maar dat we wel meer aandacht moeten geven aan een Brabantse culturele en historische samenhang. Na deze dankzegging en de beantwoording van vragen uit de zaal werd deze boeiende lezing afgesloten met een gezellig Brabantse borrel.

(met veel dank aan Joost van Hövell voor dit uitgebreide verslag en Rinus Lock voor de foto's)

De heer Louis Tobback noemde nog drie titels over dit onderwerp, ter verdere lezing:
1. Bart van Loo, "De Bourgondiërs"
2. Willem de Bruin, "De scheiding die niemand wilde: Nederland en België, de vereniging en breuk 1815-1839"
3."Geschiedenis van Brabant: Van het hertogdom tot heden" (Stichting Brabantse Stad)

Het Noord- en Zuid Brabantse landgoederennetwerk ‘Omringd’

Op het Kasteel de Merode in Westerlo werd op 7 juni jl. een nieuw kastelennetwerk opgericht. ‘Omringd - Brabantse landgoederen zonder grenzen’ verenigt maar liefst 18 landgoedbeheerders uit de provincies Antwerpen, Vlaams-Brabant en het Nederlandse Noord-Brabant. Hoofddoel van het nieuwe netwerk is kennisuitwisseling en het promoten van landgoederen als waardevolle erfgoedbelevingen. ‘Omringd’ is een initiatief van Stichting Brabants Landschap, Erfgoedstichting Vlaams Brabant, de Stichting Vrienden van de Brabantse Landgoederen en Stichting Kempens Landschap. De opstart van het netwerk kadert in het project ‘Brabantse Kastelen’ binnen Interreg Vlaanderen-Nederland, waar ook Toerisme Vlaanderen en de Karel de Grote Hogeschool aan deelnemen. Samen met zusterorganisatie Landelijk Vlaanderen ondersteunt ook Brabants Particulier Grondbezit de deelnemende landgoederen. Namens de Stichting Vrienden van Brabantse Landgoederen werd het Charter ondertekend door voorzitter Sammy van Tuyll.

De Stichting Vrienden van Brabantse Landgoederen gaat samen de partners onderzoeken hoe de geschiedenis van de Brabantse landgoederen beter in beeld kan worden gebracht.

Eigenaren van landgoederen worden uitgenodigd om de beleving op hun landgoed te verbeteren en ontvangen tot 50% financiële steun. Omringd reikt totaal € 75.000 aan subsidies uit om de beleving van bezoekers op landgoederen te verbeteren.
Om te zien of uw landgoed ook aanmerking zou kunnen komen voor deze subsidie kijkt u op https://sites.google.com/view/omringdkatalysator/home.
Wilt u uw aanvraag vooraf doornemen en daarna eventueel aanvullen? Stuur dan een mailtje naar kastelenconsulent Marie Arnauts via marie.arnauts@kempenslandschap.be.
De aanvraag moet voor 27 september 2024 ingediend zijn.
Wanneer u met uw landgoed ook wilt deelnemen aan het nieuwe netwerk voor de kennisuitwisseling, kunt u eveneens contact opnemen met kastelenconsulent Marie Arnouts of een mail sturen naar info@brabantselandgoederen.eu.

Vrienden en Vrijwilligersdag 2024

Zoals in het vorige Vriendenbericht reeds is aangekondigd, vindt de jaarlijkse Vrienden- en Vrijwilligersdag plaats op zaterdag 5 oktober 2024. Het bestuur van de stichting is zeer verheugd dat we dit jaar te gast mogen zijn op Landgoed Anneville in Ulvenhout. Vanaf 13.30 uur worden we aldaar ontvangen in het Koetshuis door de familie De Constant Rebeque, die ons alles gaan vertellen over de geschiedenis van het landgoed en de periode dat het nog even de residentie van Koningin Wilhelmina is geweest! Uiteraard ontbreekt ook een rondwandeling op het landgoed niet.

Nadere gegevens, ook m.b.t. uw aanmelding voor deze dag, volgen in een nader bericht.

COLOFON
Stichting Vrienden van Brabantse Landgoederen
Boterbloem 5 – 4761 WL Zevenbergen
Kijk voor meer informatie op: **www.brabantselandgoederen.eu**
info@brabantselandgoederen.eu